

Турцитѣ били съвсемъ разбити. Тамъ падналъ убитъ и единъ близъкъ Мурадовъ роднина, надъ чийто гробъ въ село Тамяница, съществуващо и сега още отъ дѣсно при изхода отъ прохода, малко по-горе отъ р. Нишава, издигнали високъ паметникъ съ турски надписъ. Мурадовиятъ пѣкъ шурей Махмудъ Челеби билъ взетъ въ пленъ. Следъ сражението кралътъ посветилъ най-храбритѣ си войници въ рицари. Следъ това християнитѣ искали да презимуватъ въ Добричката равнина при сливането на Морава съ Топлица (стр. 19), но по липса на храни били принудени да потеглятъ по-нататъкъ. Тѣй като повечето имъ коне измрѣли, затова изгорили всичкитѣ коли, като оставили само около 50, и изхвърлили една частъ отъ плячката, та да могатъ по-скоро да се движатъ по снѣга. Презъ февруарий 1444 г. войската тържествено била посрещната въ Буда²⁰.

Турцитѣ били принудени да сключатъ миръ въ Сегединъ презъ м. юний 1444 г. Споредъ първото условие, цѣла България трѣбвало да остане подъ властта на султана. Затова пѣкъ Бранковичъ си получилъ назадъ цѣла Сърбия, а именно: Смедерево, Голубацъ, Крушевацъ, Ново-Брдо, Прокуплье на Топлица, Лесковацъ на Морава и Зелениградъ при Трънъ (стр. 10)²¹. Влашко останало подъ върховната властъ на Маджарско.

Мирътъ, обаче, още въ същата година билъ нарушенъ по старанията на папския легатъ кардинала Юлианъ. Въпрѣки предпазванията на деспота Георги Бранковичъ, кралъ Владиславъ и Хуниадъ, за когото експедицията имала специаленъ интересъ, тѣй като му била обещана България, потеглили презъ септемврий 1444 г. съ войска много по-слаба отъ миналогодишната. Мрачни предчувствия измжчвали младия кралъ още преди да потегли. При Оршова тѣ преминали Дунава, въ шестъ дни стигнали презъ Флорентинъ до Бдинъ и го изгорили. Докато безуспѣшно се опитвали да превзематъ Никополъ съ пристѣпъ, пристигналъ въ лагера и влашкиятъ воевода Дракулъ, но на праздни били и неговитѣ предпазливости за по-нататъшенъ походъ. Никжде нѣмало нито следа отъ османска войска. Възгордѣнитѣ войници грабили даже беззащитнитѣ български села и църкви, което дразнѣло населението. Превзели съ пристѣпъ Шуменъ, благополучно стигнали до морето и заели тамъ безъ съпротива Варна, Калиакра и Каварна. Между това пристигналъ отъ Азия Мурадъ II и се завързала известната битка при Варна (10 ноемврий 1444 г.). Кралъ Владиславъ падналъ убитъ на бойното поле. Остатѣцитѣ отъ християнската войска били прѣснати и избѣгали презъ Влашко и Сърбия въ отечеството си, нѣкои достигнали дори до Албания²². Това билъ последниятъ опитъ на срѣдновѣковното християнство да освободи България; отъ тогава събата ѝ била решена.

Отъ 1449 г. въ Византия царувалъ Константинъ XI Драгасесъ, славянинъ по майка, внукъ на Константинъ Македонски. Всрѣдъ общото отчаяние само той още не губѣлъ последна надежда и не се обричалъ на бездейностъ, макаръ и да разбиралъ твърде добре печалното положение на държавата. Той отново присѣдинилъ цѣлия Пелопонесъ подъ византийска властъ; въ Тесалия вдигнали бунтъ въ негова полза албанцитѣ и власитѣ, но турцитѣ успѣли своевременно да потѣпчатъ движението. Мурадовиятъ синъ *Мохамедъ II* (1451—1481), мраченъ, но проникателенъ, образованъ и славолубивъ юноша, си поставилъ като задача въ живота да унищожи източнитѣ християнски държави. На 29 май 1453 г. падналъ Цариградъ; последниятъ византийски императоръ загиналъ геройски съ мечъ въ ржка. Месемврия и Анхиалъ паднали три месеца преди това. Пелопонесъ билъ покоренъ едва следъ седемъ години подиръ страшна борба съ тамошнитѣ албанци. Епирското деспотство престанало да съществува още въ 1449 г., а атинското херцогство пропаднало въ 1456 г. Скоро следъ това и Сърбия останала само съ своя Бѣлградъ.